INTERAKTIV METODLAR ARQALI MILLIY HÁM ADAMGERSHILIK QÁDIRIYATLARIN QÁLIPLESTIRIW

Uzaqbaeva Janat Tengelbaevna
Ájiniyaz atındağı Nókis mámleketlik pedagogikalıq institutı pedagogika qánigeligi magistrantı
https://doi.org/10.5281/zenodo.20196297

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-may 2026 yil
Ma'qullandi: 12-may 2026 yil
Nashr qilindi: 14-may 2026 yil

KEYWORDS

interaktiv metod, tárbiya, pedagogikalıq texnologiya, qádiriyat, adamgershilik, milliy tárbiya, oqıwshı belsendiligi, innovaciya.

ABSTRACT

Bul maqalada ulıwma orta tálim mekteplerinde tárbiya pánin oqıtıwda interaktiv metodlardan paydalanıwdıń teoriyalıq hám ámeliy áhmiyeti haqqında sóz etiledi. Ásirese, oqıwshılarda milliy hám adamgershilik qádiriyatların qáliplestiriwde zamanağóy pedagogikalıq texnologiyalardıń ornı ashıp beriledi. Maqalada interaktiv metodlardıń túrleri, olardı tárbiya sabaqlarında qollanıw usılları, pedagogikalıq nátiyjeliligi hám oqıwshı shaxsın rawajlandırıwdağı áhmiyeti keń túrde analiz etilgen. Sonday-aq interaktiv metodlar arqalı oqıwshılarda watanparwarlıq, insanparwarlıq, doslıq, húrmet, juwapkershilik sıyaqlı qásiyetlerdi rawajlandırıw máselesi kórip shığılğan.

INNOVATIVE ACADEMY

Házirgi globallasıw dáwirinde jas áwlad tárbiyası eń aktual máselelerdiń birine aylanbaqta. Sebebi, jámiyettiń keleshegi bolğan jaslar tek bilimli emes, al joqarı mádeniyatlı, watanparwar, óz xalqınıń qádiriyatların qádirleytuğın shaxs bolıp jetilisiwi zárúr. Bul wazıypanı ámelge asırıwda mektepte oqıtılatuğın tárbiya páni úlken orın iyeleydi.

Tárbiya páni oqıwshılardı tek teoriyalıq bilim menen sheklenbeydi. Olardıń ruxıy dúnyasın bayıtıw, minez-qulqın qáliplestiriw, jámiyetke beyimlestiriw sıyaqlı wazıypalardı da orınlaydı. Sol sebepli tárbiya sabaqların nátiyjeli shólkemlestiriw búgingi kúnde pedagog aldındağı baslı wazıypalardan biri esaplanadı.

Dástúrli sabaq ótkeriw usılları búgingi zaman talaplarına tolıq juwap bere almaydı. Sebebi bunda oqıwshı passiv tıńlawshı sıpatında qala beredi. Al interaktiv metodlarda oqıwshı sabaqtıń aktiv qatnasıwshısına aylanadı. Ol pikirleydi, izlenedi, soraw beredi, mashqalanı sheshiwge háreket etedi.

Interaktiv metodlar tárbiya sabaqlarında oqıwshılardıń sabaqqa bolğan qızığıwın arttırıp ğana qoymay, olarda milliy hám adamgershilik qádiriyatların da qáliplestiredi.

Interaktiv metod túsinigi hám onıń mazmunı

Pedagogikalıq ádebiyatlarda "interaktiv" túsinigi "óz-ara háreket", "birgelikte iskerlik alıp barıw" mánislerin bildiredi. Interaktiv metodlar oqıtıwshı menen oqıwshı arasındağı aktiv baylanısqa tiykarlandı.

Bul metodlardıń tiykarğı ózgeshelikleri:

oqıwshınıń erkin pikirlewin támiyinlewi;
sabaq processinde barlıq oqıwshını qatnastırıwı;
mashqalanı birgelikte sheshiw;
kommunikativ kónlikpelerdi rawajlandırıw;
oqıwshılarda izleniw qábiletin qáliplestiriw.

Interaktiv metodlarda oqıtıwshı tek bilim beriwshi emes, al baǵdarlawshı wazıypasın atqaradı. Oqıwshılar bolsa sabaq processiniń ortalıǵında boladı.

Tárbiya sabaqlarında interaktiv metodlardı qollanıwdıń áhmiyeti

Tárbiya sabaqları óziniń mazmunı jaǵınan basqa pánlerden parıqlanadı. Sebebi bul sabaqlarda oqıwshılardıń minez-qulqı, dúnyaqarası, jámiyetke bolǵan múnásibeti qáliplesedi.

Interaktiv metodlardan paydalanıw arqalı:

oqıwshılardıń pikirlew aktivligi artadı;
sabaqqa bolǵan qızıǵıwı kúsheyedi;
erkin pikir bildiriw kónlikpesi qáliplesedi;
bir-birin tıńlaw mádeniyatı rawajlanadı;
jámiyetlik ortada ózin tutıw qábileti jetilisedi.

Bunday metodlar oqıwshılarda óz pikirine isenim payda etedi hám olardı aktiv shaxs etip tárbiyalaydı.

Milliy hám adamgershilik qádiriyatlar túsinigi

Milliy qádiriyatlar – xalqımızdıń kóp ásirlik tariyxı, úrp-ádetleri, salt-dástúrleri, ana tiline, watanǵa, ulıwma insanıy qádiriyatlarǵa bolǵan húrmetinen payda bolǵan ruxıy baylıq esaplanadı.

Adamgershilik qádiriyatlarına bolsa: Ádillik, insanparwarlıq, shın kewillilik, doslıq, húrmet, sabırlılıq, juwapkershilik sıyaqlı qásiyetler kiredi. Búgingi kúnde jas áwladtı usınday qádiriyatlar tiykarında tárbiyalaw aktual máselelerdiń biri bolıp tabıladı.

Interaktiv metodlardıń túrleri hám olardı qollanıw

"Aqıl hújimi" metodı

Bul metod oqıwshılardıń erkin pikirlew qábiletin rawajlandıradı. Oqıtıwshı belgili bir tema boyınsha soraw beredi, oqıwshılar bolsa qısqa waqıt ishinde kóbirek pikir aytıwǵa háreket etedi.

Mısalı:
"Watanparwarlıq degenimiz ne?"
"Jaqsı insan qanday bolıwı kerek?"
"Ádepli bala qanday boladı?"

Bul metod oqıwshılardı erkin pikirlewge, basqalardıń pikirin húrmetlewge úyretedi.

"Rolli oyın" metodı

Bul metod tárbiya sabaqlarında eń nátiyjeli usıllardan biri esaplanadı. Oqıwshılar turmıslıq jaǵdaylardı saxnalastıradı.

Mısalı: ata-anaǵa húrmet, doslıq, keshirimlilik; qonaq kútiw mádeniyatı.

Rolli oyınlar oqıwshılardıń sezimlerine kúshli tásir etedi hám olardıń minez-qulqında unamlı ózgerislerdi júzege keltiredi.

"Debat" metodı

Debat metodı oqıwshılarda pikir almasıw mádeniyatın rawajlandıradı. Olar óz pikirin dálillep úyrenedi.

Mısalı:

"Internet paydalı ma yamasa zıyanlı ma?"

"Kitap oqıw áhmiyetli me?"

"Jaslar tárbiyasında social tarmaqlardıń tásiri".

Bul metod tolerantlıq, húrmet, sabırlılıq sıyaqlı qásiyetlerdi qáliplestiredi.

"Klaster" metodı

Klaster metodı oqıwshılardıń oy-pikirlerin sistemalastırıwǵa járdem beredi.

Mısalı, "Milliy qádiriyatlar" temasında: úrp-ádet; dástúr; til; watan; húrmet; insanıy páziyletler sıyaqlı túsinikler bir sistemaǵa keltiriledi.

"Case-study" metodı

Bul metodta oqıwshılarǵa turmıslıq jaǵdaylar beriledi hám olar sol mashqalanı sheshiwge háreket etedi.

Mısalı: "Dostıńız jalǵan sóyledi. Siz qanday jol tutasız?" Bunday tapsırmalar oqıwshılardı durıs qarar qabıllawǵa úyretedi.

Interaktiv metodlardı qollanıwdıń pedagogikalıq nátiyjeleri

Interaktiv metodlardan nátiyjeli paydalanıw arqalı:

oqıwshınıń dúnyaqarası keńeyedi;

erkin pikirlew qábileti rawajlanadı;

kommunikativ kónlikpeleri jetilisedi;

ózine bolǵan isenimi artadı;

toparda islew tájiriybesi qáliplesedi;

liderlik qásiyetleri rawajlanadı.

Eń baslısı, oqıwshılarda milliy hám adamgershilik qádiriyatlar qáliplesedi.

Oqıtıwshınıń roli

Interaktiv metodlarda oqıtıwshı:

sabaqtı shólkemlestiriwshi;

baǵdarlawshı;

motivator;

maslahátshı sıpatında qatnasadı.

Pedagog oqıwshılarǵa tayyar bilim bermeydi, al olardı izleniwge baǵdarlaydı. Bul bolsa oqıwshılardıń óz betinshe pikirlewin rawajlandıradı.

Qıyınshılıqlar hám olardı sheshiw jolları

Interaktiv metodlardı qollanıwda ayrım qıyınshılıqlar da ushırasıwı múmkin:

waqıttıń jetispewi;

barlıq oqıwshını qatnastırıwdıń qıyınlıǵı;

texnikalıq quralardıń jetispewi;

ayrım oqıtıwshılardıń tájiriybesiniń azlıǵı.

Bul mashqalalardı sheshiw ushın:

pedagoglardıń tájiriybesin arttırıw;

seminar-treningler ótkeriw;

sabaqlarda AKT dan paydalanıw;

metodikalıq qollanbalar menen támiyinlew zárúr.

Juwmaqlaw

Juwmaqlap aytqanda ulıwma orta tálim mekteplerinde tárbiya pánin oqıtıwda interaktiv metodlardan paydalanıw úlken pedagogikalıq áhmiyetke iye. Bul metodlar oqıwshılardıń sabaqqa qızığıwın arttıradı, olardıń erkin pikirlew qábiletin rawajlandıradı hám eń baslısı milliy hám adamgershilik qádiriyatların qáliplestiredi.

Interaktiv metodlar arqalı oqıwshılar tek bilim alıp qalmastan, jámiyette óz ornın taba alatın, joqarı mádeniyatlı, watanparwar hám insanparwar shaxs bolıp jetilisedi.

Sol sebepli bugingi kúnde tárbiya sabaqlarında zamanaǵóy interaktiv metodlardan keń paydalanıw zaman talabı esaplanadı..

Paydalanılǵan ádebiyatlar:

Yuldashev J. Pedagogikalıq texnologiyalar. – Toshkent, 2020.
Ishmuhamedov R. Interaktiv metodlar hám olardı bilimlendiriwde qollanıw. – Toshkent, 2019.
Ózbekstan Respublikasınıń "Bilimlendiriw haqqındağı Nızamı".
Avlayev O. Zamanaǵóy pedagogikalıq texnologiyalar. – Toshkent, 2021.
Qurbanbaev A. Tárbiya teoriyası. – Nókis, 2018.
Seitov B. Pedagogikalıq sheberlik tiykarları. – Nókis, 2022.
Allambergenov Q. Innovaciyalıq bilimlendiriw texnologiyaları. – Toshkent, 2021.

INNOVATIVE ACADEMY